

Warszawa, dnia 22 Marca 2026 r.

Podmiot wnoszący petycję:

Fundacja Swobód Obywatelskich Auxiliator

ul. Czerniakowska 48/130

00-717 Warszawa

<https://auxiliator.pl>

e-mail: zarzad@auxiliator.pl

Adres do e-Doręczeń: AE:PL-71486-59127-EAJVD-12

Adresat Petycji:

- Waldemar Żurek, Minister
Sprawiedliwości – Ministerstwo Sprawiedliwości,
Al. Ujazdowskie 11, 00-950 Warszawa

Petycja w sprawie nowelizacji Ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 44)

Na podstawie art. 63 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 870), składam petycję w interesie publicznym.

Szanowni Państwo,

jako organizacja społeczna, wnosimy o pilne podjęcie inicjatywy ustawodawczej mającej na celu kompleksową nowelizację ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej (NPP), nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim (NPO) i edukacji prawnej, w szczególności w zakresie następujących zmian:

1) Kwalifikacje i dostęp do systemu NPP/NPO

- Dopuszczenie do świadczenia NPP przez magistrów prawa bez wymaganego doświadczenia zawodowego, przy zapewnieniu nadzoru merytorycznego.
- Proponujemy zaliczenie czasu pracy w charakterze doradcy obywatelskiego, udzielania nieodpłatnego poradnictwa prawnego oraz prowadzenia edukacji prawnej na poczet okresu aplikacji.

Uzasadnienie zmian w prawie o ustroju sądów powszechnych

Prezydent RP Karol Nawrocki podpisał 10 marca 2026 r. nowelizację ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, wprowadzającą stanowisko młodszego asystenta sędziego dla studentów prawa po trzecim roku studiów, mających co najmniej 20 lat i zachowujących status studenta. Ta zmiana podkreśla potrzebę angażowania młodych prawników w wymiar sprawiedliwości, skracając bariery wejścia na rynek pracy prawniczej i wspierając praktyczne doświadczenie. Podkreślamy, że analogiczne mechanizmy powinny objąć aplikacje zawodowe, by nagradzać społeczną działalność prawników.

Znaczenie doświadczenia jako doradcy obywatelskiego i w poradnictwie

Czas poświęcony na doradztwo obywatelskie, nieodpłatne poradnictwo prawne (w punktach NPP) oraz edukację prawną stanowi cenne doświadczenie praktyczne, porównywalne z obowiązkowymi praktykami aplikacyjnymi (np. 32 dni w sądach dla adwokatów lub praktyki w kancelariach dla radców). Obecnie takie aktywności nie są w pełni zaliczane do aplikacji, co zniechęca prawników do działalności pro bono i ogranicza dostęp do zawodu osobom z doświadczeniem społecznym. Zaliczanie tego czasu (np. 1:1 lub w proporcji ustalonej przez izby) skróciłoby aplikacje, zwiększając efektywność systemu kształcenia prawników.

Zgodność ze standardami międzynarodowymi

Proponowane zmiany wpisują się w standardy Rady Europy i UE dotyczące niezależności sądów i dostępu do zawodu sędziego/adwokata/radcy. Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPCz) w orzecznictwie podkreśla, że państwa muszą zapewniać rzetelny proces sądowy poprzez niezależne i kompetentne sądy, co wymaga praktycznego doświadczenia prawników. Trybunał Sprawiedliwości UE (TSUE) potwierdza, że unijne standardy niezależności obejmują szkolenie prawników, nagradzając praktykę społeczną

jako element budowania kompetencji. Polska, jako członek tych organizacji, powinna rozszerzyć wsparcie dla młodych prawników, podobnie jak nowelizacja o asystentach.

Postulaty

- Wprowadzenie do ustawy o radcach prawnych oraz ustawy o adwokaturze przepisów zaliczających czas pracy doradcy obywatelskiego, poradnictwa NPP i edukacji prawnej do aplikacji (np. max. 6-12 miesięcy).
- Ustalenie zasad w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości, z potwierdzeniem przez izby radcowskie/adwokackie.
- Pilne skierowanie projektu do Sejmu, z vacatio legis do 1 stycznia 2027 r.
- Okazanie PIT za ostatni rok jako potwierdzenie niemożności poniesienia kosztów odpłatnej pomocy prawnej dla petenta.

2) Organizacja pracy doradców i prawników

- Uregulowanie umów ramowych dla doradców obywatelskich, z określeniem praw i obowiązków oraz stabilności zatrudnienia, w tym ustalenie prawa do dofinansowania zakupu okularów lub soczewek przy pracy z monitorem ekranowym na podstawie skierowania do lekarza medycyny pracy wraz ze stosownym zaświadczeniem od lekarza medycyny pracy. Na potrzeby wykonania badań medycyny pracy zarówno osoby świadczące usługi w ramach NPP i NPO traktowane będą na równi z pracownikami etatowymi, a koszty skierowań na badania medycyny pracy i dofinansowania ww. środków ochrony indywidualnej ponosi Skarb Państwa.
- Wskazanie jednolitych stawek za usługi NPP i NPO na terenie całego kraju, analogicznie dla adwokatów i radców prawnych.
- Możliwość świadczenia NPP i NPO zdalnie, poza punktem stacjonarnym, również w okresie stanu pandemii, czy epidemii, ale również podczas innych stanów nadzwyczajnych, czy też podczas występowania złych warunków atmosferycznych (np. intensywnych opadów śniegu, czy innych wykraczających poza normalne warunki atmosferycznych), poprzedzonych np. wysyłaniem Alertu RCB na telefony komórkowe, lub też ostrzeżeń pogodowych ogłoszonych przez media lokalne lub ogólnopolskie.

- Zwrot kosztów dojazdu do punktów NPP/NPO dla doradców, adwokatów i radców prawnych np. zgodnie ROZPORZĄDZENIEM MINISTRA PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ 1 z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej;
- zapewnienie doradcom obywatelskim, oraz prawnikom udzielających usług NPP i NPO odpowiednich warunków lokalowych i sprzętowych, tj. lokali o odpowiednich warunkach technicznych, w tym w szczególności lokali odpowiednio wygłuszonych, które będą zapewniać możliwość zachowania dyskrecji i komfortu podczas udzielenia porady prawnej, jak również lokali wyposażonych w co najmniej jedno okno (dostęp do światła słonecznego) ogrzewania i wentylacji. Minimalny standard wyposażenia lokali powinien zapewniać:
 - a) dostęp dla doradcy obywatelskiego/prawnika do stabilnego łącza Internetowego zarówno w punkcie stacjonarnym jak i do porad zdalnych,
 - b) dostęp do bazy aktów prawnych (LEX lub Legalis) w wersji co najmniej rozszerzonej optimum,
 - c) odpowiednie krzesło biurowe, które zapewni komfort i bezpieczne i higieniczne warunki pracy,
 - d) drukarkę umożliwiającą wydrukowanie projektu pisma, lub innego dokumentu oraz materiały eksploatacyjne do urządzenia drukującego (toner, tusz),
 - e) niezbędne artykuły biurowe (długopis, papier A4, zszywacz do dokumentów).
- Prawo do odmowy obsługi petenta z podaniem przyczyny lub katalogu przesłanek, np. z następujących przyczyn:
 - agresywnego zachowania (słownego lub fizycznego) petenta,
 - korzystania z pomocy profesjonalnego pełnomocnika w sprawie będącej w toku postępowania sądowego, sądowo administracyjnego, czy też postępowania przygotowawczego w sprawie karnej, karnoskarbowej, czy też innej będącej w toku;
 - osobie znajdującej się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli, a zwłaszcza będącej w stanie po spożyciu alkoholu, lub będącej pod wpływem środków odurzających;
- Uregulowanie prawa do odpoczynku i tzw. wolnego czasu od świadczenia usług.

- Zakaz stosowania klauzul zmuszających do zastępstwa na dyżurach, oraz uregulowanie nieobecności w punktach z powodu choroby lub siły wyższej.
- Wprowadzenie dodatku specjalnego dla punktów o zwiększonym obciążeniu – przyjęcie współczynnika zależnego od liczby uprawnionych mieszkańców powiatu lub średniej liczby zgłoszeń.
- Możliwość udzielania porad w języku innym niż polski, jeżeli osoba świadcząca usługę posiada znajomość języka na poziomie komunikatywnym, **wraz z przyznaniem dodatku finansowego.**
- Korzystanie w czasie świadczenia porad z ochrony przysługującej funkcjonariuszom publicznym, w tym ochrony prawnej i bezpieczeństwa osobistego.
- Zapewnienie dostosowania punktów i systemów porad zdalnych dla osób niepełnosprawnych (np. dostępność architektoniczna, tłumaczenie migowe, narzędzia ułatwiające komunikację).
- Szkolenia doradców w zakresie kompetencji kulturowych i praw osób LGBTQ+, z możliwością przyznania dodatku motywacyjnego za świadczenie porad w tym obszarze.

3) Wynagrodzenie i rozwój zawodowy

- Regularna waloryzacja stawek godzinowych i premii motywacyjnych (np. z uwagi na dużą liczbę osób korzystających z danego punktu NPP/NPO).
- Refundacja kosztów egzaminów i szkoleń doszkalających przez Skarb Państwa (również dla radców prawnych i adwokatów).
- Utworzenie **Centrum Kształcenia i Doskonalenia Doradców Obywatelskich**, jako organu samorządu doradców obywatelskich powołanego przez Ministra Sprawiedliwości, odpowiedzialnego za szkolenia, doskonalenie zawodowe, standaryzację procedur oraz nadzór nad przestrzeganiem standardów etycznych w pracy doradców obywatelskich.
- Określenie wymagań i kompetencji doradców obywatelskich, tworzących korpus pracowników publicznych z obowiązkami i prawami wynikającymi z pełnienia funkcji w systemie NPO.

- Wprowadzenie obowiązkowego ubezpieczenia OC odpowiedzialności cywilnej dla doradców, adwokatów i radców prawnych w związku ze świadczeniem NPP i NPO, finansowanego przez Skarb Państwa.

4) Stworzenie ogólnopolskiego systemu porad zdalnych

- Wdrożenie jednolitego systemu do świadczenia porad zdalnych online, obejmującego wideoporady i czaty oraz systemy wsparcia oparte o sztuczną inteligencję.
- Stworzenie centralnej bazy najczęstszych pytań i odpowiedzi (FAQ), dostępnej dla petentów i doradców, w celu szybszego i jednolitego udzielania informacji prawnych.
- Integracja systemu z punktami stacjonarnymi NPP/NPO oraz możliwością świadczenia porad przez doradców, adwokatów i radców prawnych z dowolnego miejsca w kraju.

5) Poszerzenie dostępu do usług i edukacji prawnej

- Zwiększenie liczby punktów NPP/NPO w małych miejscowościach i obszarach o ograniczonym dostępie do pomocy prawnej.
- Rozbudowa programów edukacji prawnej dla obywateli, w tym warsztaty, kursy i materiały informacyjne w szkołach, bibliotekach i ośrodkach kultury.
- Zapewnienie dedykowanych ścieżek porad dla osób niepełnosprawnych oraz osób LGBTQ+, z wyszkolonym personelem i dodatkami motywacyjnymi.

Uzasadnienie

Proponowane zmiany mają na celu: 1. Zwiększenie dostępności i jakości NPP/NPO dla wszystkich obywateli, niezależnie od miejsca zamieszkania, sytuacji finansowej, znajomości języka polskiego czy przynależności do grup wrażliwych (osoby niepełnosprawne, LGBT). 2. Motywowanie profesjonalistów i doradców obywatelskich do uczestnictwa w systemie poprzez adekwatne wynagrodzenie, rozwój zawodowy, dodatki za obciążenie, dodatek za świadczenie usług w języku obcym, dodatki za świadczenie porad dla osób niepełnosprawnych i LGBT, ochronę prawną przysługującą

funkcjonariuszom publicznym oraz bezpieczeństwo finansowe. 3. Zapewnienie spójności systemu, jednolitych standardów i stabilności w świadczeniu usług. 4. Utworzenie struktury profesjonalnej dla doradców obywatelskich, zapewniającej podnoszenie kwalifikacji, nadzór nad standardami etycznymi i merytorycznymi, obowiązkowe ubezpieczenie OC finansowane przez państwo oraz nowoczesny, jednolity system świadczenia porad zdalnych i informacji prawnej.

Wnioski

Wnosimy o: - podjęcie przez Sejm i Senat RP prac nad kompleksową nowelizacją ustawy; - uwzględnienie wszystkich powyższych postulatów w projekcie nowelizacji, w tym: dodatków specjalnych dla punktów o dużym obciążeniu, dodatku finansowego za świadczenie porad w języku obcym, dodatków za świadczenie porad dla osób niepełnosprawnych i LGBTQ+, obowiązkowego ubezpieczenia OC finansowanego przez Skarb Państwa, prawa do ochrony przysługującej funkcjonariuszom publicznym oraz wdrożenia ogólnopolskiego systemu porad zdalnych z bazą FAQ (skrót od ang. Frequently Asked Questions), czyli w języku polskim **najczęściej zadawane pytania**, to sekcja na stronie internetowej lub w dokumencie, zawierająca zestawienie najczęstszych wątpliwości użytkowników wraz z precyzyjnymi, krótkimi odpowiedziami.); - przeprowadzenie konsultacji społecznych z organizacjami prawniczymi, pozarządowymi oraz praktykami NPP i NPO.

Oświadczenie o zgodzie na publikację danych:

Wyrażam zgodę / ~~Nie wyrażam zgody*~~ na ujawnienie na stronie internetowej

Ministerstwa Sprawiedliwości moich danych osobowych w zakresie wnoszonej petycji.

Z wyrazami szacunku,

Paweł Krzyżanowski

Prezes zarządu Fundacji Swobód Obywatelskich Auxiliator